

Левківський М.В., Сидорчук Н.Г. Підготовка майбутніх учителів до роботи з дітьми зони радіологічного контролю // Науково–методична співпраця в системі університет – середній та вищий навчальний заклад /За ред. О.А.Дубасенюк: Зб. наук.-метод. праць. – Житомир: Житомирський держ. ун-т, 2004. – С. 41-45.

*Левківський М.В.,
доктор пед. наук, проф., керівник лабораторії
Сидорчук Н.Г.,
канд. пед наук, доцент, науковий співробітник*

Підготовка майбутніх учителів до роботи з дітьми зони радіологічного контролю

Розбудова і утвердження незалежної Української держави зумовили необхідність радикальних змін у системі освіти. Основні шляхи оновлення освіти визначені положеннями Конституції України, Закону “Про освіту”, Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Концепції національного виховання, Національної програми „Діти України”, Концепції громадянського виховання особистості, Концепції педагогічної освіти, цільової комплексної програми “Вчитель” і передбачають відтворення інтелектуального потенціалу народу, забезпечення пріоритетності людини та її саморозвитку, професійну адаптацію фахівця в умовах трансформації суспільного устрою, формування професійної мобільності та конкурентоспроможності фахівця, гуманізацію та гуманітаризацію навчально-виховного процесу.

Особливої значущості визначена проблема набуває в умовах роботи з дітьми, постраждалими внаслідок аварії на ЧАЕС, яку розглядають не тільки як техногенну, але й соціальну катастрофу, що змінила пріоритети життєвих цінностей та ідеали, призвела до зниження рівня духовності, прагматичності мислення, погіршення людських взаємин.

Закон України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, “Положення про порядок організації оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” (Постанова Кабінету Міністрів від 6 липня 1995р. №498, рішення Міністерства освіти, Мінчорнобиля та ін. документи) показують, що держава докладає значних зусиль щодо охорони здоров’я, соціального захисту і освіти постраждалого населення. Значною мірою розв’язання завдання гуманізації освіти залежить від підготовки майбутніх учителів.

З метою надання методичної допомоги студентам педагогічних спеціальностей у ході професійної підготовки на базі кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка було створено науково-методичну лабораторію “Корекція культури поведінки дітей зони радіологічного контролю.”

Основними завданнями лабораторії є:

- залучення студентів та молодих науковців (аспірантів) до наукових досліджень з проблем виховання та освіти дітей зони радіологічного контролю;
- теоретичне обґрунтування досліджуваних проблем;
- розробка проєктивних методик діагностики досліджуваних явищ;
- розробка інноваційних технологій виховання та освіти дітей зони радіологічного контролю;
- удосконалення змісту, форм, методів підготовки студентів до роботи з дітьми зони радіологічного контролю;
- розробка навчальних програм, посібників для студентів;

- розробка методичної літератури для вчителів та студентів, що працюють з дітьми зони радіологічного контролю;
- проведення науково-методичних семінарів, методичних майстерень для вчителів у закладах, що входять до методичного комплексу Житомирського державного університету;
- вивчення передового досвіду роботи вчителів та вихователів загальноосвітніх та оздоровчо-лікувальних закладів зони радіологічного контролю;
- висвітлення результатів досліджень у монографіях, посібниках, наукових статтях, методичних розробках тощо.

Склад лабораторії:

1. Левківський М.В., доктор педагогічних наук, професор, зав. лабораторії.
2. Сидорчук Н.Г., канд. пед. наук, доцент, науковий співробітник.
3. Москвіна Т.П., здобувач кафедри, молодший науковий співробітник.
4. Бісик Н.М., аспірант кафедри, молодший науковий співробітник.
5. Сторожук Т.П., лаборант.

Тематика наукових пошуків лабораторії “Корекції культури поведінки дітей зони радіологічного контролю”:

1. Педагогічні умови корекції поведінки старшокласників чорнобильської зони (виконавці: проф. Левківський М.В., Сторожук Т.П.).
2. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до виховання гуманних взаємин учнів у лікувально-оздоровчих закладах зони радіологічного контролю (виконавці: доц. Сидорчук Н.Г., викладач Москвіна Т.П.).
3. Корекція поведінки підлітків з ознаками постчорнобильського синдрому” (виконавець Бісик Н.М., аспірант кафедри).

Дослідно-експериментальна робота виконувалася на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка, Коростишівського педагогічного училища, загальноосвітніх шкіл №3, №20, ліцею №25 м. Житомира, загальноосвітньої школи №15 м. Бердичева, оздоровчих дитячих санаторіїв “Лісовий берег”, “Богунія” (м. Житомир), Обласний лікувально-оздоровчий радіологічний центр (с. Дениші Житомирського району Житомирської області).

Всього дослідженням протягом 2003/2004 рр. було охоплено 1218 осіб (125 учителів і вихователів, 153 учні, 940 студентів). У тому числі, у формуючому етапі експерименту брали участь 483 студенти, з них: 243 – в експериментальних групах та 240 - у контрольних.

Виходячи з потреб навчального процесу університету, учасниками лабораторії на основі попередньо проведених досліджень була розроблена програма спецкурсу “Теорія і практика формування гуманних взаємин учнів початкової школи”. Названий спецкурс пройшов апробацію протягом поточного навчального року (2003/2004) на педагогічному факультеті університету.

Мета спецкурсу: ознайомлення майбутніх педагогів ЗОШ, навчально-виховних та лікувально-оздоровчих закладів з теорією та практикою формування гуманних взаємин молодших школярів зони радіологічного контролю.

Завдання спецкурсу:

- забезпечення теоретичної підготовки студентів, визначення та аналіз психологічних передумов становлення гуманних взаємин молодших школярів, -- здійснення історико-педагогічного аналізу визначеної проблеми;
- знання психолого-педагогічних та вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку, вмінь та навичок майбутніх учителів до формування гуманних якостей особистості;
- знання про гуманність та гуманні взаємини, вміння та навички гуманної поведінки;
- вивчення мотивів, що спонукають виховання гуманних взаємин молодших школярів;
- формування знань, умінь та навичок гуманних взаємин майбутніх учителів;
- вміння виховувати гуманні взаємини молодших школярів;

- забезпечення практичної підготовки щодо проведення виховної діяльності гуманістичної спрямованості;
- підготовка методичних рекомендацій до проведення виховних заходів гуманістичного спрямування.

Провідні положення програми курсу: підготовка майбутніх учителів до формування гуманних взаємин; визначення та аналіз психологічних передумов становлення гуманних взаємин молодших школярів; здійснення історико-педагогічного аналізу основних понять курсу; вивчення стану гуманних взаємин учнів молодшого шкільного віку у виховній діяльності, розроблення структури гуманних взаємин учнів цього віку у виховній діяльності; розробка методичних рекомендацій виховних заходів гуманістичного спрямування.

Професійне спрямування: програма курсу передбачає в процесі теоретичних (лекційних) та практичних занять засвоєння загальних основ щодо підготовки майбутніх учителів до формування гуманних взаємин учнів початкової школи; здійснення виховної діяльності гуманістичного спрямування.

Зміст і принципи побудови навчального процесу: лекції, практичні заняття з використанням активних методів навчання, індивідуальні завдання, відвідування позашкільних закладів освіти, самостійна робота.

Самостійна робота студентів: робота з навчальною методичною літературою, педагогічною періодикою, підготовка повідомлень, рефератів, технологічна розробка виховних заходів.

Міжпредметні зв'язки: спецкурс є інтегрованим курсом з використанням, систематизацією та поглибленням знань з психології, історії педагогіки, педагогіки, методик окремих предметів.

Вимоги до знань, умінь і навичок: знання психолого-педагогічних та вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку, знання про гуманність та гуманні взаємини, розвиток умінь та навичок майбутніх учителів до формування гуманних якостей особистості, а також умінь та навичок гуманної поведінки.

Система контролю: контрольні, самостійні роботи, тестування, усне опитування, виконання творчих завдань, реферати, залік.

Логічний каркас програми із спецкурсу “Теорія і практика формування гуманних взаємин учнів початкових класів зони радіологічного контролю” складається з тем, які представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

№ з/п	ТЕМА	Лекції (год.)	Семін. (год.)	Прак. (год.)
1	Проблема гуманізації навчально-виховного процесу в історії розвитку педагогічної думки	2	2	
2	Медичні, психологічні та соціальні передумови виховання молодших школярів зони радіологічного контролю	2	2	
3	Методологічні основи та категорійний аналіз понять формування гуманних взаємин молодших школярів зони радіологічного контролю	2	2	
4	Структура гуманних взаємин (мотивація, знання, уміння та якості особистості; вчинки та прояви гуманної поведінки)	2	2	
5	Учитель як суб'єкт виховання гуманних взаємин учнів початкових класів.	2	2	
6	Планування виховної роботи у лікувально-оздоровчому закладі	2	2	
7	Методика КТС як форма організації виховної діяльності гуманістичного спрямування у лікувально-оздоровчому закладі	2	2	
8	Форми, методи та засоби формування гуманних взаємин учнів початкових класів	2	2	
7	Гуманістична педагогіка В.О.Сухомлинського	2	2	
8	Аналіз творів педагогів-новаторів	2	2	
9	Робота з батьками по вихованню гуманних взаємин	2	2	

Усього	22	22	
--------	----	----	--

З метою методичного забезпечення навчального процесу учасниками лабораторії підготовлено до друку методичні рекомендації щодо проблеми виховання гуманних взаємин учнів початкової школи у лікувально-оздоровчих закладах зони радіологічного контролю. До рекомендацій увійшли такі матеріали, які б допомогли в роботі тим, хто реально здійснює виховання гуманної особистості. Таким чином, узагальнено методичний матеріал стосовно методів і форм та конкретних виховних заходів щодо роботи з дітьми, постраждалих від Чорнобильської катастрофи.

Студенти різних факультетів університету активно включаються у роботу лабораторії. Так, студенткою соціально психологічного факультету Т.П.Сторожук визначено основні умови корекції поведінки старшокласників чорнобильської зони. Отримані результати стануть підґрунтям для розробки локальних технологій реалізації процесу виховання дітей зони радіологічного контролю.

За період з 1.09. 2003 р. по 4.04. 2004 р. учасниками лабораторії здійснена така робота:

1. Складено бібліографію визначених напрямів науково-пошукової діяльності лабораторії.

2. Проведено теоретичне обґрунтування досліджуваних проблем.

3. За результатами теоретичного пошуку підготовлено проєктивні методики та анкети з метою діагностики проблем, що вивчаються.

4. Проведено діагностику стану досліджуваних проблеми у межах констатуючого етапу експерименту.

5. Розроблено та упроваджено в навчальний процес програму спецкурсу “Теорія і практика формування гуманних взаємин учнів початкової школи”.

6. Підготовлено до друку методичні рекомендації щодо формування гуманних взаємин учнів початкової школи.

Аналіз роботи лабораторії підтверджує актуальність проблематики, що досліджується її учасниками, а отримані результати про ефективність її роботи, оскільки вони є не тільки теоретичним внеском у розвиток педагогічної галузі знань, але й засобом розвитку практичних доробків сучасної педагогічної науки.